

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæstio 2. An Deus minimarum rerum sit creator?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

Deuter. 22. 8. Prædicare super tecta, parcemia erat, quum publice res promulgabatur. Quod ad lectionem attinet monet Luc. Brugenſis nonnullam diuerſitatem fuiſſe.

VERSUS 28.

Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius time eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.

QVÆSTIO I.

Quæ mala Christianis timenda ſint?

Mors temporaria non timenda.

§. 1. **D**E conuictis, & ſiniſtra fama contemnenda dixit; nunc de cruciatu agit, & morte, & contra eorum metus operoſius illos munit. Maiorem enim horrorem incuriunt tormenta, & mortes, quam verba. Ratio eſt egregia. Non eſt ille timendus, qui in vitam corporis, alioqui dimittendam, poteſtatem exercet, ſed ille, qui & corpus occidere, & animam perdere poteſt, & corpus in gehennam. Tyranni crudelitas diu ſeruare non poteſt; ſi atrociam iubeat, cito deficit corporis imbecillitas, in animum ius ille nullum habet, at Deus, ſi eum negaueritis, & animam, & corpus æterno ſupplicio addicere poteſt.

Medicorum atheiſmus.

§. 2. Hinc medicorum quorundam inſania confutatur, qui Galenum ſecuti, ut arbitrantur, animam nihil reſeruat quandam, ſeu qualitatum miſturam, & con-temperationem exiſtimant. Si enim perdi, & cruciari anima poteſt, ſubſtantia viua eſt, nec à corpore dependens. Corpus igitur occidunt illi quidem, animam minime, quæ tamen ſi reſeruat eſſet, & corporis qualitas, eo in puluerem redacto euaneſceret. Optime S. Cyprian. Ep. 56. ad Tibaritanos. Venit, inquit, Antichriſtus, ſed & ſuperuenit Chriſtus. Grauat & ſauit inimicus, ſed ſtatim ſequitur Dominus paſſiones noſtras & vulnera vindicaturus. Iraſcitur aduerſarius & minatur, ſed eſt qui poſit de eius manibus liberare. Ille metuendus eſt, cuius iram nemo poterit euadere, ipſo premonente & dicente: Ne timueritis eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere.

Ultra mortem ſeruando non nocet occiſo, ſed ipſe ſe infamat.

Et in eundem ſenſum Athan. ad Antiochum q. 17. Vnde, ait, poteſt declarari, quod tempore mortis, non vna cum corpore moriatur anima quoque? ſic enim quidam opinantur. Reſponſio. Verbum Chriſti & Dei noſtri clariſime nos docet, quod corpus noſtrum mortale, & quod immortalis ſit anima noſtra. Inquit enim Chriſtus: Nemetatis ab iſtis qui occidunt corpus, animam vero non poſſunt occidere. Vnde conſtat quod anima hominis immortalis ſit, & à Deo exiſtat.

Opus eſt hiſce diſputationibus contra eos qui occulte impietatem inſillant, & atheiſmum. Si enim anima eſt temperatura, non eſt reſurrexio, perierunt omnia virtutum decora, & vitiolorum opprobria. Sunt hæc contra ipſam, qua nituntur Philoſophiam, verum ad nequitiam illis ſatis eſt, rem controuerſam feciſſe: ut ſi homines de virtutum præmiis, & vitiolorum pœnis dubios effecerint, faciant Dei contemptores. Audiant S. Ambroſi. l. 6. Exameron. Anima igitur noſtra ad imaginem Dei eſt. In hac totus eſt homo, quia ſine hac nihil eſt, ſed eſt terra & in terram reſoluetur. Denique ut ſcias quia ſine anima caro nihil eſt, Nolite, inquit, timere eos qui poſſunt corpus occidere, animam autem non poſſunt. Quid igitur in carne præſentis qui nihil amittis ſi carnem amiferis? Sed illud time, ne animæ tuæ defrauderis auxilio. Quam enim debet homo commutationem pro anima ſua, in qua non exigua ſui portio, ſed totius humanæ vniuerſitatis ſubſtantia eſt. Hæc eſt per quam ceteris ſeruarum auumq, dominari animantibus: hæc eſt ad ima-

Homo ſine anima pulvis.

§. 1. **A**than. l. 3. contra Arianos probat Deum eſſe rerum etiam minimarum creatorem. Quod ſi, ait, Deum quaſi ſaſtidiolum dedignabundumq, creandi, vnum mandataxat ſilum condidiſſe velint, eique conditor reliqua deinde condenda mandaſſe quaſi vicario, & ſuccenturiato, id eſt indignum Numine in quo nihil eſt ſaſtus, & ab ipſo Dominoreſellitur, cuius ea verba ſunt: Nonne duo paſſeres aſſe veniunt? non tamen ne vnus quidem ex iſe in terram cadet ſine patre viſtro, qui eſt in cœlis.

ginem Dei corpus autem ad ſpeciem beſtiarum. In hac piæ diſtina imitationis inſigne, in illo cum ſeris ac belluis vile conſortium.

Quin & Tert. ex his verbis tam reſurrectionem, quam animæ immortalitatem aſſerit, de reſurr. c. 34. Porro autem recipimus animæ immortalitatem, ut perditæ non in interitum credatur, ſed in ſupplicium, id eſt, in gehennam. Et ſi ita eſt, iam non animam ſpectabit ſalus ſaluam, ſcilicet ſua natura per immortalitatem, ſed carnem potius, quam interibilem conſtat, apud omnes. Aut ſi & anima interibilis, id eſt non immortalis, quod & caro, iam & carni forma illa ex aquo proſpicere debet, proinde mortali & interibili, qua id quod perit, ſaluam ſaciurus eſt Dominus.

VERSUS 29. 30. 31.

Nonne duo paſſeres aſſe veniunt: & vnus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre vſtro? Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.

QVÆSTIO I.

Qualis Dei erga ſuos ſit prouidentia?

§. 1. **C**onſolationis efficacia, & ſuauiſ in eo maxime conſiſtit, quod certo nobis conſtet, niſi hil poſſe omnem Satanæ molitionem, aut impetum, niſi quantum diuina prouidentia permiferit. Loqui- tur enim de peculiani prouidentia, qua amicos ſuos dignatur, non quod aliarum rerum non etiam cognitionem directionemque habeat. Tertullianus ad ſolos electos reſtringit, l. de reſurr. carnis. Nam eſſi paſſeribus hoc non licet, ſed nos multis paſſeribus aſſiſtamus, eo quod cadentes reſurgamus. Quorum denique capillos capiti omnes numeratos aſſiſtamus ſaluos vtiſque reſpromittit, perituros enim quæ ratio in numerum redeſſet?

§. 2. Caluiniſ eam prouidentiam ſibi imaginatur, quæ omnem contingentiam tollat, & abſolutam omnium euentuum neceſſitatem inducat. Verum tam à ſuis, tam vero à Catholicis ſolide reſutatus eſt. Abſolutam ſane neceſſitatem Bertius etiam nondum Catholicus doctè fortiterque confutauit l. de apoſtaſia ſinctorum, & olim Auguſtinus. Deus enim nec prouidendo, nec videndo cogit eſſe quod prouidet, aut videt. Eodem modo arguitur Franc. Bröckeruſſnam ſi eſt prouidentia, inquit, ergo in vnâ partem omnia determinata, ergo abſolute neceſſaria. Reſpondent tamen Philoſophi & Theologi: prouidentiam non efficere vi neceſſario eueniat, niſi quorum cauſæ neceſſariæ ſunt, quæ vero cauſas habent cōtingentes, etiam contingenter, quamuis inſalubriter, euentura præuide. Itaq; cōtinua moderatione, & procuratione mundus gubernatur, cōditione variæ mortalibus proponuntur. Vide Athan. q. 70. ad Antiochum, & 101.

QVÆSTIO II.

An Deus minimarum rerum ſit creator?

§. 1. **A**than. l. 3. contra Arianos probat Deum eſſe rerum etiam minimarum creatorem. Quod ſi, ait, Deum quaſi ſaſtidiolum dedignabundumq, creandi, vnum mandataxat ſilum condidiſſe velint, eique conditor reliqua deinde condenda mandaſſe quaſi vicario, & ſuccenturiato, id eſt indignum Numine in quo nihil eſt ſaſtus, & ab ipſo Dominoreſellitur, cuius ea verba ſunt: Nonne duo paſſeres aſſe veniunt? non tamen ne vnus quidem ex iſe in terram cadet ſine patre viſtro, qui eſt in cœlis.

Si enim gubernat ſingula, ſi in numero tenet & paſſe-

& passerum plumas, & capillos hominum, cur non dicamus etiam illa omnia condidisse?

§. 2. D. Cyprianus Epist. 69. Eodem argumento Ecclesia ordinationem, regimen, & sacerdotes Deo esse demonstrat, reprehenditque illos, qui causam p. omotos esse dixerunt, idcoq; vt indignis detrahebant. *Nonne, inquit, duo passeres aueuenerunt, & neuter eorum cecidit in terram sine patris voluntate? & probet malitias eius & veritas sine conscientia & permisso Dei etiam minor non fieri, tu existimes sacerdotes Dei sine conscientia eius in Ecclesia ordinari? Nam credere quod indigni & incesti sint qui ordinantur; quid aliud est, quam credere quod non a Deo, nec per Deum sacerdotes eius in Ecclesia constituantur?*

Assien quoque Cypria nus appellat, quod in Græcō
 ἐπὶ τῆς νύκτος, quod tamen apud Varr. l. i. de analo-
 giis, dimidia pars assis, & vt Georg. Agricola affis fem-
 uinalis non libralis. Percussus est lege Papiria, vt sit
 quarta pars vncie, vt vncia eius respectu sit πέντε αἰν-
 ῶν, quatuor affes continens, Erasinus minurum vo-
 cat, Syrus ὀκτὸς assar. Solet vero as pro minima mo-
 neta accipi & confundi as & ἀσπὶς λίου.

VERSUS 32. 33.

Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cælis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis est.

QVÆSTIO I.

An ad salutem necessaria sit fidei confessio?

IN Gracis est *ex quo* in me confessus fuerit, & *ex*
iuris, in ipso. Itaque sensus est, qui me domi-
num, redemptorem, preceptorum confessus fuerit,
cum ego quoque pro me agnoscam: & patri com-
mendabo, ita Cyprian. Epist. 57. Quod in illis est, ait, to-
lerauerunt quicquid tolerare parati & prompti fuerunt. Qui
setormis & morti sub oculis Dei obtrulit, passus est quicquid
patrolulit. Non enim ipse tormentis sed tormenta ipsi defue-
rant. Qui in me confessus fuerit coram hominibus, & ego in
illis confitebor coram patre meo, dicit Dominus. Confessi sunt.
Qui tolerauerunt usque ad finem hic saluus erit, Dicit Domi-
nus. Tolerauerunt & ad finem usque incurrunt & immacu-
lauerunt suarum merita perculerunt.

Optime omnino, voluntas enim pro facto habetur. Necessariam portio esse confessionem natura ipsa nos docet, si enim subditi pro rege depugnant, cur deus Dei pro domino non loquatur? cur eum pudet sui creatoris? imo & redemptoris? Confessione igitur Christi à cæteris infidelibus disjungimur, vt Athanasius ait: Atqui hinc est quod ab Ethnicis dissecimus, & segregati sumus, ne impuri idololatri admisceremur: dissecimus quoque à Iudæorum blasphemia, dum filium Dei agnoscimus, & eam perniciosam abnegationem cutimus, dicente Domino nostro: Quicumque abnegauerit me coram hominibus, abnegabo & eum coram patre qui est in caelis. Nos porro confitemur filium ex patre esse, & semper eum cum patre esse, ipsi dicenti credimus, vbi inquit: Quicumque me confessus fuerit coram hominibus, & confitebor, & agnoscam eum coram patre meo qui est in caelis. Cum igitur tale exemplar intueamur sub nomine Christianismi, digressi à gentilitate, qui opera Dei, Deos appellare, & adorare non verentur. Disjungimur quoque à Iudæis, qui Christianismum in Iudæismum depravant, & ab iis qui Deum ex Deo infantes, Deum vnam, itidem vt Iudæi prædicant, quique non ideo quod solus su ingenuus, & solus filius Deitatis, solum Deum nominant,

Adami Conzen in Euang. Tom. I.

sed quia infacundiores eum, magisque sterilem existimant,
quam ut pignat viuens.

S. 2. Mira nequitia hæc verba gnoscisci olim perue-
terunt, vt enim suos à martyrijs & persecutionibus exi-
merent, non in terra, sed in cælo confitendum dixe-
runt, Quos cõtra Tertullianus insurgit, l. cõtra gno-
sticos: Illos autem celestes homines si expõgulem mihi ostendat, Confiteandũ
facilius Aratus, Ptolemaeus, & Cepheæ, & Erigonem, & Ariadnen non in cælo,
inter sidera delinabit. Quis autẽ prohibuit Dominũ illic etiam sed in terra:
confessionem hominum faciemdam determinare, vbi suam fu-
turam aperre pronuntiauit: Vt ita esset positũ, Qui in me con-
fessus fuerit coram hominibus in cælo, & ego in illum confitebor
corã patre meo qui in cælo est: eripere me debuit ex isto terrendo
confessione errore quam suspicari noluisse, si cõfessione præcepisset,
quia nullo alios homines noueram præter incolas terre, ne ipso
quidem adhuc in cælo homine confecto. Quæ porro fides rerũ, In cælo non
vt post excessum ad superna sublatũ; illi probet, quo non nisi probandũ,
tam probatũ imponeret: illis de recepta examinaret, quo nisi sed probatũ
admitteudũ peruenire non possem. Christiano cõfessũ ante patet admittũ,
quam via quia nulla via in cælum nisi vbi patet cælum: quod tur-
qui attingit, intrabit. Quas mihi potestates ianitrices adfor-
mas iuxta Romanam superstitionem, & Cardem quandam &
Forculum & Limentinum, quas à cancellis ordinas potestates?
Si vinqũ legisti apud David. Auferre portas principes vestras,
& subleuentur porte æternæ, & intrabit rex gloria, si item au-
disti apud Amos: Quasi cõfessum suum adificat in cælos, & pro-
fusione suam fundat in terras: scito & a cõfessum illum exinde
complanatum vestigia Domini, & introitũ exinde referantur
viribus Christi, nec vllam mortũ aut quætionem in limine Chri-
stianis occurratur, qui non dignoscĩ habeant illic, sed agnoscĩ:
nec interrogatĩ, sed admittĩ. Nam & si adhuc clauis putas
cælum, memento clauis eius hic Dominum Petro, & per eum
Ecclesie reliquisse, quas hic vnusquisq; interrogatus adhuc con-
fessus seros secum: Sed adfuerat diabolus illic confitendum, vt
suadeat hic negandum. Pulcra videlicet documenta præmittas
bonas tecum clauis seram, timorem eorum qui solum corpus
occidunt, anime autem nihil faciunt: commendatus ero huic In cælo non
præcepti desertione, honeste in cõfessionibus stabo, qui in terrenis sunt tenta-
tare nõ potius, sustinebo maiores potestates, qui minoribus cessi: tiones.
merebor deniq; admitti iam exclusus. Suppetit adhuc dicere, si
in cõfessionibus confitendum, vel negandum est, na vbi alteram, i-
bidem vtrumq;. Emula enim quæq; concurrunt. Etiam per-
secutionem in cælo agitari oportebit qua confessionis, negationis
ue materia est. Quid itaq; cessas audacissime heretice, toti or-
dinem Christiana confessionis in superna transerre, & in pri-
mis ipsam nominis odium illic collocare, vbi ad patris dextram
presidet Christus: illic constitues & synagogas Inductoris fontes
persecutionum, apud quas Apostoli flagella perpassi sunt, & po-
pulos nationum cum suo quidem circo: vbi facile conclamant,
vsquequo genus tertium. Sed & fratres nostros & patres & fi-
lios & iocres & nurus & domosuos nostros ibidem exhibere
debetis, per quos traditio disposita est: item reges & prefidos &
armatas potestates, apud quas causæ purganda est. Erit certe et-
iam carcer in cælo carens sole, aut ingrati luminosus, & vin- Nec tormen-
cula fortasse de zonæ & eculeus axis ipse qui torquet: tum sila-
pidanus Christianus, grandines adernit: si vendus, fulmina
pra manu sunt: si trucidandus, Orionis armati manus operabitur:
si bestia finiendus, vsus septentrio emittet, zodiacus taur-
ros, & leones. Hæc qui sustinuerit in finem, iste erit saluus. Er-
gone & finis in cælo, & passio, & occisio, & prima confessio. Et
vbi caro omnibus ista necessaria, vbi corpus quod solum ab ho-
minibus habet occidi?

S. 3. Apparet autem Gnosticos effugium quaesisse
in illis verbis, *in me*, quæ optime Tertullianus inter-
pretatur. *Manifesta*, inquit, c. 9. contra Gnosticos, (p.
opinor) est & depmno & ratio, tam confessionis quam nega-
tionis, etsi dispositio diversa est. *Qui* Christianum confe-
tetur, Christi esse testatur: qui Christi est, in Christo sit necesse
est. Si in Christo est, in Christo virg. confitetur. cum se Chri-
stianum confitetur. Hoc enim non potest esse, nisi sit in Christo.
Porro in Christo confitendo, Christum quoq; confitetur qui sit
S. 3. in Chri-